

บทคัดย่อ

การเพิ่มศักยภาพของกลุ่มองค์กรผู้ใช้น้ำเพื่อการเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ “

“กรณีศึกษาองค์กรผู้ใช้น้ำเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในพื้นที่โครงการ ส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว

การศึกษาผลกระทบของการระบายน้ำจากบ่อเลี้ยงกุ้งก้ามกราม
ต่อกิจกรรมการเกษตรและการจัดการที่เหมาะสม กรณีพื้นที่:
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อ
ศึกษาสภาพการปฏิบัติของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเพื่อการเลี้ยงกุ้ง
ก้ามกราม และกิจกรรมการเกษตรพื้นที่ใกล้เคียง กรณีพื้นที่โครงการ
ส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของน้ำระบายจาก
บ่อเลี้ยงกุ้งก้ามกรามที่มีผลต่อกิจกรรมการเกษตรพื้นที่ใกล้เคียง
กรณีพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว และ 3) เพื่อศึกษา
วิธีการจัดการที่เหมาะสมในการระบายน้ำจากบ่อเลี้ยงกุ้งก้ามกรามที่
เชื่อมต่อการเกษตรพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งการศึกษานี้เน้นการศึกษาเชิง
สำรวจ โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ร่วมกับ
การสำรวจพื้นที่จริงพร้อมการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่ โดยมี
กลุ่มตัวอย่างที่ต้องรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 235 ตัวอย่าง มีผู้ตอบ
แบบสอบถามกลับจำนวน 205 ราย คิดเป็นร้อยละ 87.2 โดยประชากร
และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการ
เกษตรตามสายคลองในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 และเจ้าหน้าที่
ของโครงการชลประทานลำปาว ทั้งข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และ
ลูกจ้างชั่วคราว

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเกษตรกรทั่วไปที่มีพื้นที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำ
จากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว ร้อยละ 46.3 รองลงมาร้อยละ 35.6 เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง
ก้ามกราม และร้อยละ 14.6 คือเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว **ด้านความ**
คิดเห็นต่อการใช้ประโยชน์จากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 85.4
มีความเห็นว่าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาวช่วยบรรเทาแก้ไขการขาดแคลนน้ำ-น้ำแล้ง รองลง
มา ร้อยละ 78.0 ช่วยเกษตรกรในการเป็นแหล่งน้ำเพื่อทำนา เพาะปลูกพืช ร้อยละ 71.2 เป็นแหล่งน้ำใน
การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม และร้อยละ 64.9 เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน **ด้านสภาพการปฏิบัติของกลุ่มผู้ใช้**

น้ำชลประทานเพื่อการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดจากประเด็นที่ศึกษา 8 ประเด็นศึกษาเรียงตามลำดับได้ดังนี้ 1) การตรวจตราควบคุมดูแลการบริหารจัดการน้ำ 2) การบริหารจัดการระบบชลประทานและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรับรองน้ำเสียจากกุ้ง 3) การพัฒนาเทคนิควิธีการใช้เทคโนโลยีในระบบการเลี้ยงกุ้งอย่างยั่งยืน 4) การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับอย่างเข้มงวดเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างผู้เลี้ยงกุ้ง 5) การกำหนดพื้นที่ที่สามารถเลี้ยงกุ้งอย่างชัดเจน 6) การปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้งและเลนจากนาุ้งเพื่อรวบรวมและบำบัดให้มีคุณภาพ 7) การฟื้นฟูและปรับปรุงศักยภาพของดินที่ไม่สามารถเลี้ยงกุ้ง และ 8) การพัฒนาพื้นที่นาุ้งและพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ โดยมีลำดับร้อยละของความคิดเห็น คือ 18.5, 16.6, 16.6, 16.1, 16.1, 10.7, 10.7, 9.3 และ 4.4

ผลกระทบน้ำระบายบ่อกุ้งต่อการทำการเกษตร: ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้จากการสำรวจพื้นที่จริงและการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบอกว่าการเลี้ยงกุ้งไม่มีผลกระทบต่อการเกษตรอื่นๆ หรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามได้จัดเตรียมพื้นที่เพื่อการระบายน้ำจากการใช้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามลงในทางระบายน้ำ โดยที่น้ำระบายจากบ่อกุ้งดังกล่าวจะไหลไปพักและไหลลงลำน้ำปาวต่อไป นอกจากนี้แล้วเกษตรกรยังเชื่อว่าดินเลนจากบ่อกุ้งหรือน้ำระบายจากบ่อกุ้งช่วยทำให้นาข้าวที่อยู่ติดกันเจริญงอกงามดียิ่งขึ้น

ด้านการจัดการพื้นที่ เนื่องจากเกษตรกรได้สร้างที่พักในฟาร์มเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเพื่อให้สะดวกต่อการดูแล เอาใจใส่ และคอยสังเกตกุ้งในบ่ออยู่ตลอดเวลาเพื่อการแก้ไขปัญหาได้ทัน กรณีที่ต้องมีการเปลี่ยนถ่ายน้ำจะสามารถจัดการได้แม้อายุกลางคืน โดยเฉพาะในฤดูฝนตกชุก เนื่องจากน้ำมีโอกาสเป็นกรดได้ง่าย นอกจากนี้การมีที่พักในฟาร์มยังเป็นการป้องกันขโมยได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรถึงผลกระทบที่เกิดจากการระบายน้ำจากบ่อกุ้งก้ามกรามแสดงความคิดเห็นว่าวิธีการเลี้ยงวิธีการจัดการระบายน้ำ รวมถึงตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมบ่อ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงเกษตรกรมีความรู้ในการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามมากยิ่งขึ้น ปัญหาผลกระทบจากน้ำระบายจากบ่อกุ้งจึงลดหายไปจนแทบไม่เกิดปรากฏการณ์นี้เลย

